

Маріупольський
державний університет

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ
СУПРОВІД ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР**

Збірник матеріалів
IV Інтернет-конференції

Київ - 2024

УДК 37.06

Соціально-психологічний супровід особистості в умовах інтеграції України в Європейський простір: збірник матеріалів IV Інтернет-конференції, 22 травня 2024 року / за заг. ред. І. С. Деснова. Київ: МДУ, 2024. 222 с.

Редакційна колегія:

Голова	Ірина ДЕСНОВА, к. пед. н., доцент, в. о. завідувача кафедри практичної психології;
Заступник голови	Олена БЛАШКОВА, к. пед. н., доцент кафедри практичної психології;
Члени оргкомітету:	Олена СТУЛКА, к. псих. н., доцент кафедри практичної психології; Ольга ПУЧИНА, к. псих. н., доцент кафедри практичної психології; Василь ШУСТЬ, к. пед. н., доцент кафедри практичної психології; Анастасія ВАГАБОВА, ст. викл. кафедри практичної психології; Юлія ДЕМИДОВА, к. пед. н., доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти; Оксана ГОЛЮК, к. пед. н., доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти.

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету Маріупольського державного університету (протокол № 1 від «3» жовтня 2024 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2024

© Кафедра практичної психології МДУ, 2024

1. Бебеза Л. Є. Психологічні особливості свідомості та самосвідомості особистості. Актуальні проблеми психології. Том XI. Випуск 16. <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v11/i16/27.pdf>
2. Андреева О. Б., Подоляка, П. С. (2022). Формування соціальних навичок майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту, фізичної терапії та ерготерапії. *Rehabilitation and Recreation*, 2022. (10). 10-16. <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2022.10.1>
3. Кордунова Н. О. Емоційна стійкість як важлива складова особистості у період фахової підготовки. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості. <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i17/17.pdf>
4. Савченко О., Лавриненко Д., Кононенко Т. Психологічна гнучкість як чинник психологічного благополуччя персоналу організації. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. (3(27)). 118-129. <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.12>
5. Кельнер С. С. Особистісна цілісність: психологічні особливості, прояви, основні підходи. *Психологічні науки*. 2017. Випуск 3. Том 1. 78-82 file:///Users/apryt/Downloads/834-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1607-1-10-20191112.pdf
6. Соціальна підтримка як фактор підтримки психічного здоров'я студентів. С. 61-65. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1487/1/Lisovetz_S_V_SPFPZS.pdf
7. Конох А. П., Притула О. Л. Етнічні традиції здорового способу життя як основи здоров'язбереження студентів вищих навчальних закладів // *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип 23. Том 2. 128-133. Режим доступу: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/23_2019/part_2/26.pdf

Макаренко С. І.,

к. пед. н, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти
Маріупольський державний університет, м. Київ

РОЛЬ КРИЗОВОГО МЕНЕДЖЕРА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Російська військова агресія проти України стала серйозним випробуванням, зокрема, для освітньої галузі та управління нею. Особливо в регіонах активних бойових дій, на прифронтових та тимчасово окупованих територіях освітнім менеджерам довелося докорінно змінювати зміст, умови, емоційний контекст і формат управлінської діяльності, а також пріоритети й актуальні напрями роботи з кадрами, які перебувають в різному емоційному стані у різних куточках земної кулі з різним ступенем комфорту, та можуть здійснювати професійну діяльність переважно в дистанційному форматі.

Систему управлінських заходів і рішень було поступово переспрямовано на систематичну діагностику, попередження та профілактику, а по можливості – на ліквідацію кризових явищ у педагогічних колективах та нейтралізацію дії кризи в майбутньому.

Відповідно, в умовах воєнного стану головною технологією управлінської діяльності став антикризовий менеджмент – один із функціональних напрямів менеджменту, спрямований на вироблення найменш ризикованих управлінських рішень, що дозволили б реалізувати поставлену ціль з мінімумом засобів та за мінімальних негативних наслідків [1, с. 95]. Теорія та технологія антикризового менеджменту нині поступово адаптуються до системи освіти

(І. Безена, Л. Карташова, М. Кириченко, З. Рябова, Т. Сорочан, І. Усік та ін.), у тому числі – до управління закладами дошкільної освіти (далі – ЗДО).

Здійснюючи антикризовий менеджмент, керівники намагаються знижувати ризики своїх ЗДО, попереджати можливі втрати та втримувати їх у режимі виживання – тобто виконують функції кризових менеджерів. Відповідно дослідники антикризового менеджменту зазначають, що не кожен керівник може стати кризовим менеджером – а лише людина зі сталевими нервами, холоднокрровна, урівноважена, стримана. Зокрема, А. Чернявський наголошує, що менеджер для управління кризовими ситуаціями має володіти жорсткістю й одночасно тактом, безпристрасністю та стресостійкістю, фізичною витривалістю, вмінням вчитися на помилках та навчати цьому підлеглих, мистецтвом мотивації працівників, вмінням долати конфліктні ситуації, умінням вести перемовини й домагатися згоди сторін, здатністю до аналітичного мислення, швидкою реакцією на зміну обстановки, комунікабельністю [1, с. 102].

Професійний стандарт вимагає від керівника закладу дошкільної освіти таких професійних компетентностей, як здатності до адаптивності та стресостійкості, швидкого реагування на зміни під час професійної діяльності; здатності розробляти стратегію закладу освіти відповідно до змінних умов, генерувати нові ідеї, виявляти ініціативу та підприємливість [2].

Відповідно до теорії антикризового менеджменту, основними завданнями менеджера в умовах кризи є збереження управління закладом, недопущення паніки та збереження працездатних кадрів. Тож особливої уваги потребують кадри. У сучасних умовах воєнного стану працівники ЗДО (особливо на прифронтових територіях) перебувають у ситуації постійної тривоги та нестабільності, стикаючись із значними матеріальними збитками і людськими втратами. Психотравмуючі фактори воєнного стану можуть призводити до фізичних, психологічних та соціальних проблем, що негативно впливатиме на якість роботи та функціонування всього закладу дошкільної освіти.

Зазначене потребує забезпечення для всього колективу ЗДО та його окремих працівників психосоціальної підтримки, що полягає у системі дій з нейтралізації негативного впливу психотравмуючих чинників на соматичне і психічне здоров'я, соціальне життя кожної людини та її міжособистісні відносини в робочому колективі; із забезпечення розкриття внутрішнього потенціалу всього колективу закладу та кожного його працівника, допомоги у відновленні психосоціального благополуччя, розвитку механізму подолання стресу та підвищення стійкості до нього [3].

В умовах воєнного стану роль керівника як кризового менеджера ЗДО у забезпеченні психосоціальної підтримки працівників ЗДО полягає в організації розробки, включенні до антикризової стратегії (програми) та реалізації системи заходів психосоціальної підтримки й інклюзії усього колективу і кожного працівника.

Опитування, проведене кафедрою дошкільної освіти Маріупольського державного університету серед педагогічних працівників установ і закладів дошкільної освіти прифронтових територій Донецької області (406 респондентів), виявило основні засоби психосоціальної підтримки фахівців на робочому місці в умовах воєнного стану, зокрема [4, с. 46]:

Для більшості респондентів (близько 95%) дуже важливим є відчуття піклування про себе з боку керівництва своєї установи / дошкільного закладу – постійно, періодично або хоча б іноді.

75% респондентів потрібна систематична участь у колективних заходах (нарадах, методичних заходах, педрадах тощо) із колегами, організованих керівництвом установ і дошкільних закладів.

90% респондентів зазначили, що таке спілкування з колегами (принаймні з певними – стресостійкими та оптимістично налаштованими) надає впевненості в подальших перспективах спільної професійної діяльності.

95,5% опитаних фахівців важливою умовою власної ресурсності назвали впевненість у тому, що їхні професійні думки та пропозиції мають значення, до них дослухаються як колеги, так і керівництво.

Для 80% працівників дуже важливо, щоб за гарно виконану роботу вони отримували схвалення, визнання.

98% респондентів підтвердили, що саме так організована співпраця і психосоціальна підтримка надає сил і впевненості кожному учаснику команди установи або дошкільного закладу відчувати важливість його власної місії, власної професійної діяльності. Саме таким чином організована психосоціальна підтримка сприяє збереженню працездатних педагогічних кадрів у ЗДО.

Зрозуміло, що в нинішній ситуації воєнного стану, щоб реалізувати психосоціальну підтримку працівників, мають яскраво виявлятися найкращі лідерські, управлінські якості керівника – кризового менеджера ЗДО. Для забезпечення максимально адаптивної та безпечної взаємодії з працівниками, рекомендовано:

1. Не використовувати у спілкуванні агресивності та підвищених тонів.
2. Не залежно від ситуації – спілкуватися максимально спокійно.
3. У конфліктних ситуаціях завжди намагатися зрозуміти опонентів та причини їхньої поведінки.
4. Вирішувати конфлікти виключно мирним, доброзичливим шляхом.
5. За потреби надавати підтримку, допомогу, піклування колегам.
6. Організовувати / брати участь у колективних заходах в очному або онлайн-форматі, що по-перше, забезпечить можливість працівникам спілкуватися з колегами щодо проблем, шляхів їх вирішення, перспектив та надасть упевненості в майбутньому; по-друге, методичні заходи зацікавлять новими методиками й технологіями, що відволікатиме від думок про проблеми воєнного стану.
7. Поважати думки та пропозиції кожного колеги.
8. Позитивно оцінювати та схвалювати гарно виконану роботу кожного працівника дошкільного закладу.

Отже, кризовий менеджер відіграє провідну роль у стратегуванні, розробці та реалізації системи заходів щодо психосоціальної підтримки працівників установи або закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Саме так організована психосоціальна підтримка працівників сприяє збереженню працездатних кадрів в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чернявский А. Д. Антикризисное управление: учеб. пособие. Київ: МАУП, 2000.

208 с.

2. Професійний стандарт за професією «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти»: затв. Наказом Міністерства економіки України від 28.09.2021 №620-21. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti>.

3. Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка. Товариство Червоного Хреста України. URL: <https://redcross.org.ua/mhpps/>.

4. Макаренко С. І. Психосоціальна підтримка працівників закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. Вип. 17(49). С. 43-48.

Неделько П. Е.,

здобувачка 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітня програма «Практична психологія»

Маріупольський державний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Стуліка О. Б.,

к. психол. н, доцент, доцент кафедри практичної психології,

Маріупольський державний університет, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ ТА ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ ЯК ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ІНДИВІДА

Сучасне суспільство висуває високі вимоги до емоційної адаптивності та особистісної зрілості юнаків, особливо у контексті глобалізації, швидких технологічних змін, інформаційного перенасичення та нестабільності ринку праці. Враховуючи швидкість сучасних змін та зростаючу кількість емоційних та психологічних проблем серед юнацтва, акцент на особистісній зрілості та емоційній стійкості у юнацькому віці стає ще більш важливим. Значні соціальні виклики, такі як зміна соціальних норм та зростання залежності від цифрових технологій, глобальні проблеми війни роблять юність періодом підвищеного ризику для розвитку емоційних порушень. Особистісна зрілість допомагає юнакам краще розуміти себе та свої потреби, адекватно висловлювати свої почуття і встановлювати межі в соціальних взаємодіях. Водночас, емоційна стійкість забезпечує механізми для подолання стресу та збереження психологічного здоров'я в умовах, які можуть бути непередбачуваними та складними. Формування цих якостей не тільки допоможе юнакам ефективно справлятися з викликами дорослого життя, але й сприятиме розбудові здорового суспільства, де кожен індивід зможе досягати особистісного та професійного успіху. Таким чином, дослідження особистісної зрілості та емоційної стійкості стає вирішальним для розуміння та підтримки адаптивного розвитку молоді у складних соціально-економічних умовах.

Юність характеризується інтенсивним розвитком та значними трансформаціями в структурі особистості, що супроводжуються різними стресовими станами [3]. Цей віковий період є критичним для формування стресостійкості, реформації ціннісних орієнтацій, мотивації до саморозвитку та навичок саморегуляції [1]. Освітній процес у вищих навчальних закладах спрямований на підтримку особистісного та професійного розвитку молоді,